

Gdańsk, dnia 14 sierpnia 2013 r.

RPO-736411 -XIX/13/BF

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
w Zakładzie Karnym Gdańsk-Przeróbka
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie.

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r., Nr 30, poz. 192) [dalej OPCAT] oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 12 – 14 czerwca 2013 r. do Zakładu Karnego Gdańsk-Przeróbka (dalej: Zakład, ZK lub Jednostka) udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej KMP lub Mechanizm): Wojciech Sadownik, Aleksandra Iwanowska (prawnicy), Magdalena Filipiak (prawnik, psycholog), Małgorzata Molak (pedagog resocjalizacyjny). W wizytacji wziął również udział przedstawiciel Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku – Bogumił Furche (prawnik).

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, jego przedstawiciele sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, m.in. tymczasowo aresztowanych, skazanych powyżej 65. roku życia, niepełnosprawnych, cudzoziemców oraz osadzonych, wobec których zastosowano karę w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej w ciągu 6 miesięcy poprzedzających wizytację, w szczególności pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem

W ramach wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę z ppłk. Lesławem Bryłkowskim – dyrektorem Zakładu Karnego w Gdańsku Przeróbce;

- dokonano oglądu terenu jednostki oraz pomieszczeń użytkowanych przez osadzonych, w tym: cel mieszkalnych, świetlic oddziałowych, świetlicy centralnej, celi zabezpieczającej, ambulatorium, izby chorych, łaźni, kantyny, sali widzeń i biblioteki;
- przeprowadzono w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy z osobami pozbawionymi wolności oraz pracownikami Jednostki;
- przeprowadzono na osobności indywidualne rozmowy z wybranymi osadzonymi;
- dokonano analizy dokumentacji: losowo wybranych decyzji o osadzeniu w warunkach, w których powierzchnia celi wynosi mniej niż 3 m² na jedną osobę – jednak nie mniej niż 2 m², losowo wybranych akt osadzonych (część B), jak również dokumentacji z przeprowadzonych w 2013 roku postępowań skargowych.

W trakcie wizytacji sporządzono dokumentację fotograficzną i nagrano podsumowanie, w trakcie którego przedstawiono kierownictwu Jednostki wstępną ocenę dokonana przez przedstawicieli KMP.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano następujące dokumenty: Zarządzenie Nr 24/11 dyrektora Zakładu Karnego w Gdańsku – Przeróbce z dnia 27 grudnia 2011 roku w sprawie porządku wewnętrznego obowiązującego w Zakładzie Karnym Gdańsk-Przeróbka, sprawozdanie z działalności oddziału terapeutycznego dla uzależnionych od alkoholu za rok 2012, sprawozdanie z wizytacji sędziego penitencjarnego w dniu 29 grudnia 2010 roku, protokół kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego z dnia 18 kwietnia 2013 roku, analizą spraw sądowych za rok 2012, roczne sprawozdanie o załatwianiu wniosków, skarg i próśb osadzonych za rok 2012.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny w Gdańsk-Przeróbka jest to zakład karny typu półotwartego i otwartego przeznaczony dla pierwszy raz karanych i młodocianych. Ponadto w Zakładzie funkcjonuje oddział terapeutyczny dla osób uzależnionych od alkoholu.

Pojemność Jednostki wynosi 626 miejsc. Ostatnio, decyzją dyrektora Zakładu, pojemność zwiększono o 20 miejsc, poprzez przeznaczenie dwóch pomieszczeń świetlicy na cele mieszkalne. W dniu 13 czerwca 2013 r., w Jednostce przebywało faktycznie 638 osadzonych, ewidencyjnie - 639. W Zakładzie 302 skazanych odbywało karę w systemie programowanego oddziaływania, 51 w systemie terapeutycznym, a 178 w systemie zwykłym. W Jednostce przeważają skazani pierwszy raz karani (593 w dniu wizytacji) oraz 43 młodocianych i 2 osoby ukarane.

3. Personel.

W dziale penitencjarnym Zakładu zatrudnionych jest łącznie 20 osób – 13 wychowawców, 3 psychologów, 2 instruktorów oraz kierownik i z-ca kierownika działu penitencjarnego. Wszyscy wychowawcy mają wykształcenie wyższe magisterskie, 1 instruktor prowadzący oddziaływania penitencjarne w oddziale mieszkalnym oraz zajęcia sportowe posiada wykształcenie wyższe zawodowe.

Jeden wychowawca ma pod opieką około 50 osadzonych, na psychologa przypada około 200 osób. Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy chwalili dostęp do psychologa, a wychowawców w większości oceniali jako pomocnych, kompetentnych i życzliwych.

Pracownicy i funkcjonariusze Zakładu są objęci systemem szkoleń, dotyczących różnych aspektów pracy ze skazanymi (np. rozpoznawania i przeciwdziałania negatywnym przejawom zjawiska podkultury przestępczej w izolacji więziennej oraz subkultur młodzieżowych; metod rozpoznawania nastrojów w powierzonych grupie wychowawczej, zasad postępowania w zakresie przygotowywania skazanego do zwolnienia, przemocy i zachowań autodestrukcyjnych w warunkach izolacji więziennej), a także udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Ponadto w Jednostce w 2012 roku zrealizowano szkolenia wewnętrzne z samoobrony i technik interwencyjnych: samoobrona w trakcie wykonywanych czynności służbowych, techniki interwencyjne, organizacji konwoju, dowodzenie grupą konwojową. Na dalszą część roku przewidziano dla działu ochrony dalsze

szkolenie z zakresu pomocy przedmedycznej oraz stosowania i dokumentowania środków przymusu bezpośredniego.

W ocenie przedstawicieli KMP praktyka ta zasługuje na wyróżnienie, albowiem zakres umiejętności, jakie można zdobyć podczas szkoleń jest istotny dla prawidłowego pełnienia obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy i pracowników Jednostki. Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego wskazują, że *nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej*. (Drugie Sprawozdanie Ogólne [CPT/Inf (92) 3]).

Z informacji uzyskanych od kierownictwa Jednostki wynika, że od 2012 roku do dnia wizytacji nie toczyło się żadne postępowanie karne ani dyscyplinarne przeciwko funkcjonariuszom ani pracownikom Zakładu.

W 2012 roku do sądów powszechnych wpłynęło 6 spraw sądowych, w których pozwano Skarb Państwa – Zakład Karny Gdańsk-Przeróbka, które dotyczyły przebywania w przeludnionych celach. Z informacji uzyskanych przez wizytujących wynika, iż na dzień 31 maja 2013 roku w toku było 5 spraw sądowych przeciwko Jednostce (4 dotyczące przeludnienia i jedna dotycząca zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych).

4. Warunki bytowe.

Jednostka składa się łącznie z 5 budynków: 2 budynków z oddziałami mieszkalnymi, administracyjnego, gospodarczego oraz magazynowo-biurowego. *(dane usunięto)*

Skazani zakwaterowani są w dwóch budynkach mieszkalnych. Jeden z nich (parterowy), wzniesiony w 1970 roku podzielony jest na pięć oddziałów mieszkalnych (w 2008 roku do budynku dobudowano ambulatorium), drugi natomiast, (1-piętrowy wybudowany w 2007 roku) jest podzielony na dwa oddziały mieszkalne. W Jednostce przeważają cele 3-osobowe (32) oraz 10-osobowe i 4-osobowe (po 30), jest też 5 cel 11-sobowych, po 3 – 5-osobowych i 7-osobowych, po 1 – 8-osobowej i 6-osobowej. Wszystkie cele są skanalizowane, mają zapewniony dostęp bieżącej zimnej i ciepłej

wody – ciepła woda udostępniana jest osadzonym 3 razy dziennie – po posiłkach. Kąćki sanitarne są w pełni zabudowane we wszystkich celach mieszkalnych Jednostki. Cele wyposażone są w gniazdka elektryczne, co do zasady zapewniona jest możliwość korzystania z czajników bezprzewodowych oraz odbiorników RTV. Cele mieszkalne w oddziałach VI – VII są w bardzo dobrym stanie, natomiast większość cel w pozostałych oddziałach wymaga odświeżenia.

Wszystkie osoby pozbawione wolności przebywały w celach spełniających normę 3 m² powierzchni na osobę.

Cele mieszkalne wyposażone są w odpowiednią ilość sprzętu kwaterunkowego, którego stan jest generalnie dobry. Zapewnione są odpowiednie warunki higieniczne, dopływ świeżego powietrza oraz odpowiednie do pory dnia oświetlenie i temperatura. Cele w niektórych oddziałach (oddział III i VI oraz VII) wyposażone są w szuflady pod łózkami, umożliwiające przechowywanie rzeczy osobistych, w pozostałych celach osadzeni przechowują je w torbach podróżnych.

Jedynie w oddziałach VI i VII, które zostały niedawno wybudowane, łóżka piętrowe wyposażone są w drabinki umożliwiające wejście na górne łóżko, oraz barieryki zapobiegające upadkowi. W pozostałych oddziałach łóżka nie mają takich zabezpieczeń i skazani wchodzą na nie przy pomocy dostępnego sprzętu kwaterunkowego, zazwyczaj taboretów. W ocenie przedstawicieli KMP, brak takich zabezpieczeń może przyczynić się do upadków i spowodować uszkodzenia ciała osób, które wchodzą na łóżka korzystając z dostępnego, a nieprzystosowanego do tego sprzętu kwaterunkowego lub próbując na nie wskoczyć. Ponadto dla osób o obniżonej sprawności fizycznej wejście na piętrowe łóżko może okazać się trudne lub niemożliwe. Zasadne było by także, w ocenie przedstawicieli KMP zapewnienie wszystkim osadzonym możliwości przechowywania rzeczy osobistych w szufladach pod łózkami.

W oddziałach otwartych (oddział VI i VII) do dyspozycji osadzonych znajdują się pomieszczenia kuchenne, w których mają oni możliwość zagotowania wody lub podgrzania posiłku. Kuchnie te wyposażone są w zlewozmywak oraz kuchenki elektryczne.

Wszystkim osadzonym używającym wyrobów tytoniowych zapewniono do tego właściwe warunki. Na oddziałach półotwartych w porze dziennej czynne są palarnie, natomiast w porze nocnej osadzeni mają możliwość palenia w celach, natomiast w oddziałach otwartych funkcjonują palarnie nocne. Żaden z rozmówców (palących i niepalących) nie zgłaszał uwag w tym zakresie.

W Zakładzie znajduje się 5 łazni (w czasie wizytacji jedna z nich – dla oddziałów IV-V była w trakcie remontu). Łaznie przeznaczone dla osadzonych posiadają po 9 stanowisk prysznicowych, oddzielonych od siebie ściankami. Ściany łazni wyłożone są glazurą, podłoga terakotą, na której znajdują się maty antypoślizgowe. W każdej łazni jedno stanowisko posiada uchwyt dla osób o obniżonej sprawności fizycznej. Dopływ wody do łazni sterowany jest ręcznie przez osadzonego za pomocą wciśnięcia guzika pod prysznicem. Temperatura wody ustawiana jest automatycznie. Szatnia, w której osadzeni rozbierają się, wyposażona jest w odpowiednią liczbę wieszaków i ławek.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy pozytywnie oceniali możliwość kąpieli, wskazując iż czasu jest zawsze wystarczająco dużo, a temperatura wody jest odpowiednia.

W oddziałach półotwartych skazani mają możliwość korzystania z suszarek do bielizny znajdujących się na polach spacerowych, natomiast w oddziałach otwartych suszarki znajdują w pomieszczeniu obok łazni. W oddziałach półotwartych osadzeni często suszą pranie na sznurkach pod sufitem lub między łózkami, gdyż jak wskazali podczas rozmów na suszarkach na zewnątrz jest zbyt mało miejsca, a poza tym są one niepraktyczne gdy pada deszcz.

Kuchnia oraz magazyny żywnościowe znajdują się w budynku gospodarczym, który został kompleksowo wyremontowany w 2007 r. Wyposażenie kuchni, według informacji uzyskanych od pracowników Jednostki, spełnia wymogi HACCP. Znajduje się w niej osobne stanowisko do przygotowywania posiłków dla diet innych niż podstawowa.

Posiłki wydawane są osadzonym od poniedziałku do piątku w godzinach: od 6.10 do 7.00 śniadanie, od 13.00 do 13.30 obiad, od 17.00 do 17.30. kolacja. Osoby zatrudnione przebywające poza miejscem zakwaterowania otrzymują zamiast kolacji

suchy prowiant bezpośrednio z kuchni przed wyjściem do pracy oraz obiad wydawany po powrocie z pracy w godz. 17-17.40. W soboty, niedziele i dni świąteczne śniadanie wydawane jest od 7.30 do 8.00, pozostałe posiłki bez zmian.

W jednostce większość osadzonych jest żywiona według diety podstawowej, są stosowane również inne diety – cukrzycowa dla osób insulinoniezależnych, dieta bezmleczna oraz jedno żywienie indywidualne osoby dializowanej.

5. Traktowanie.

Kontrole osobiste przeprowadzane są w dyżurkach oddziałowych (osadzonych przed doprowadzeniem na widzenie) lub przy bramie głównej (osadzonych wracających z pracy lub przepustki). Miejsca te nie są objęte monitoringiem, znajdują się w nich dywaniki, na których mogą stanąć osadzeni.

Większość osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy nie zgłaszała uwag dotyczących częstotliwości kontroli osobistych ani sposobu ich przeprowadzania. Nieliczne uwagi dotyczyły przeprowadzenia kontroli osobistych w dyżurce obecności 2 lub 3 funkcjonariuszy. Osadzeni w tym zakresie zgłaszali też uwagi dotyczące samego faktu przeprowadzenia kontroli osobistych osób, które ich odwiedzały.

Wizytujący odebrali od osadzonych tylko jeden sygnał o niewłaściwym sposobie zwracania się przez oddziałowego. Pozostali rozmówcy pozytywnie oceniali stosunek funkcjonariuszy SW, których określali jako kulturalnych i wykazujących szacunek. Osadzeni z oddziału terapeutycznego bardzo chwalili sposób ich traktowania, wskazując, iż „mogą się czuć wyjątkowo, jak prawdziwi pacjenci”.

W okresie od początku 2012 roku do dnia wizytacji w Zakładzie nie były stosowane środki przymusu bezpośredniego.

W 2012 r. osadzeni wnieśli ogółem 50 skarg. Zarzuty w nich zawarte dotyczyły: decyzji komisji penitencjarnej (18), opieki zdrowotnej (7), kar dyscyplinarnych (6), warunków bytowych (4), traktowania przez funkcjonariuszy i pracowników SW (4), zatrudnienia (3), korespondencji (2) oraz depozytów (1). Żadna ze skarg nie została uznana za zasadną. W 2013 r. do dnia wizytacji złożono 11 skarg, jedna z nich została uznana za częściowo zasadną (skarga skazanego dot. używania

przez funkcjonariusza SW podczas kontroli celi mieszkalnej słów wulgarnych – z funkcjonariuszem przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą), 7 skarg uznano za bezzasadne, 2 skargi rozpatrzono w inny sposób, natomiast 1 skarga była w trakcie rozpatrywania.

Osadzeni w trakcie rozmów podali, że zawsze dostają w ustawowym terminie informację o sposobie załatwienia ich skargi lub prośby.

W 2012 r. sporządzono 15 zawiadomień o przestępstwie, spośród których: 5 zawiadomień na podstawie art. 242 § 1 k.k., 3 zawiadomienia na podstawie art. 242 § 2 i, 5 zawiadomień na podstawie art. 158 § 1 k.k. i po 1 zawiadomieniu na podstawie art. 190 k.k. oraz 247 § 1 k.k. W roku bieżącym do dnia wizytacji sporządzono 2 zawiadomienia o przestępstwie na podstawie art. 242 § 1 k.k.

W analizowanym okresie w 2012 roku doszło do 7 zdarzeń nadzwyczajnych. 4 z nich dotyczyły bójki lub pobicia, 1 pobicia, 1 usiłowania dokonania samobójstwa przez osadzonego. W 2013 r., doszło do 1 zdarzenia nadzwyczajnego – zgon osadzonego inny niż samobójstwo – z informacji uzyskanych przez wizytujących wynika, iż była to śmierć z przyczyn naturalnych.

Żaden z osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy indywidualne nie zgłosił problemu związanego ze wspólnym osadzeniem członków podkultury więziennej z innymi skazanymi.

6. Dyscyplinowanie.

Podczas wizytacji nie ujawniono przypadków, w których stosowane były by kary i nagrody nieprzewidziane w Kodeksie karnym wykonawczym.

W roku 2013 do dnia 14 czerwca, wymierzono łącznie 232 kary dyscyplinarne (140 nagan, 77 pozbawienia możliwości dokonania zakupu wyrobów tytoniowych na okres do 3 miesięcy, 1 pozbawienie korzystania z udziału w niektórych zajęciach kulturalno-oświatowych lub sportowych z wyjątkiem korzystania z książek i prasy na okres do 3 miesięcy, 6 pozbawienia korzystania z udziału w niektórych zajęciach sportowych na okres do 3 miesięcy, 4 pozbawienia możliwości dokonania zakupów artykułów żywnościowych na okres do 3 miesięcy oraz 4 pozbawienia niektórych nie wykorzystanych przez skazanego nagród) oraz

4348 nagród (430 zezwoleń na widzenie bez dozoru poza obrębem zakładu karnego z osobą najbliższą lub osobą godną zaufania, na okres nie przekraczający jednorazowo 30 godzin, 31 nagród pieniężnych, 1977 pochwał, 147 zezwoleń na dłuższe widzenie, 99 zezwoleń na dodatkowe dłuższe widzenie, 241 zezwoleń na dodatkowe widzenie, 217 zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru na okres nie przekraczający jednorazowo 14 dni, 985 zezwoleń na otrzymanie dodatkowej paczki żywnościowej, 97 zezwoleń na widzenie bez osoby dozorującej oraz 124 zezwolenia na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej). Jednocześnie w analizowanym okresie udzielono 32 nagrody w trybie art. 141 § 1 k.k.w. (1 nagroda pieniężna, 4 zezwolenia na dłuższe widzenie, 1 zezwolenie na dodatkowe dłuższe widzenie, 1 zezwolenie na dodatkowe widzenie oraz 22 zezwolenia na otrzymanie dodatkowej paczki żywnościowej).

Powyższa analiza, w ocenie przedstawicieli KMP wskazuje na dobrą pracę wychowawczą prowadzoną w wizytowanych Zakładzie – ilość nagród bowiem znacznie przewyższa ilość kar.

Wielu osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy podnosiło, iż w Zakładzie bardzo łatwo można zostać ukaranym dyscyplinarnie, natomiast uzyskanie jakiegokolwiek nagrody jest niezwykle trudne. Opinie te, przekazane wizytującym nie znajdują jednak potwierdzenia w powyższych zestawieniu kar i nagród.

7. Prawo do informacji.

W wizytowanych celach znajdował się tekst porządku wewnętrznego, którego treść nie wzbudziła zastrzeżeń wizytujących. Akty prawne dostępne są dla osadzonych za pośrednictwem biblioteki Jednostki, oprócz kodeksów znajdują się tam też komentarze do ustaw karnych, tekst Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, oraz broszury Ministerstwa Sprawiedliwości. Z informacji udzielonych przez administrację Jednostki wynika, że w razie potrzeby teksty ustaw aktualizowane są przy pomocy wydruków z systemu informacji prawnej Lex. Jednostka posiada także obcojęzyczne wersje Kodeksu karnego wykonawczego (m.in. język angielski, niemiecki, rosyjski).

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie skarżyli się na dostęp do aktów prawnych, wskazywali, że mogą je w razie potrzeby uzyskać od wychowawców.

Na korytarzach większości oddziałów umieszczono adresy instytucji (krajowych oraz międzynarodowych), do których mogą zwracać się osoby pozbawione wolności w przypadkach naruszenia przysługujących im praw, a także skrzynki, do których osadzeni mogą składać pisma kierowane do międzynarodowych organów ochrony praw człowieka. Jedynie na oddziale III na tablicy umieszczony był wyłącznie adres do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W ocenie przedstawicieli KMP zasadnym jest umieszczenie także adresów innych instytucji i stowarzyszeń, do których mogą zwracać się osoby pozbawione wolności w przypadkach naruszenia przysługujących im praw.

W oddziałach jest wywieszany jadłospis, jednakże nie umieszcza się cennika kantyny, na co zwracali uwagę osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy wskazywali, iż podczas robienia zakupów nie zawsze mają czas żeby uważnie czytać cennik i podejmować decyzję o nabyciu danego towaru. W ocenie wizytujących, zasadnym jest wywieszenie cennika kantyny w oddziałach mieszkalnych, co ułatwi skazanym dokonywanie wyboru towarów przed pójściem do kantyny.

Wielu osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy nie posiadało wiedzy o tym, że zezwolenie na widzenie bez dozoru poza obrębem zakładu karnego na okres nie przekraczający jednorazowo 30 godzin może być udzielone nie tylko na widzenie z osobą najbliższą, ale także osobą godną zaufania (np. fundacje i stowarzyszenia). W ocenie przedstawicieli KMP zasadnym jest rozpowszechnienie tej wiedzy wśród osadzonych, gdyż może to ułatwić im staranie się o uzyskanie takiego zezwolenia, co w konsekwencji ma wpływ na uzyskanie warunkowego przedterminowego zwolnienia.

8. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym.

Widzenia odbywają się od poniedziałku do środy w godzinach 8.30 – 15.30 oraz w niedziele w godzinach 8.00 – 15.30. Widzenia w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozoru realizowane są na podstawie odrębnego grafiku.

Praktykę tę ocenić należy jako prawidłową, zwłaszcza zróżnicowanie dni widzeń dla skazanych (możliwość ich udzielenia zarówno w dni wolne od pracy jak i w dzień powszedni), pozwala uwzględniać możliwości osób odwiedzających i przyczynia się do zapewnienia faktycznej realizacji prawa skazanego do utrzymywania kontaktów z osobami z zewnątrz, zwłaszcza z rodziną.

Sala widzeń znajduje się na parterze budynku. Składa się ona z pomieszczenia do widzeń w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt (24 stoliki). Przy wejściu dla odwiedzających w sali widzeń zamontowano podjazd, co umożliwia odwiedzinę przez osobę poruszającą się na wózku inwalidzkim. Jedna z toalet jest przystosowana na potrzeb osób niepełnosprawnych.

Obok sali widzeń znajduje się sala do widzeń bez osoby dozorującej (11 stolików), w której znajduje się także bardzo dobrze wyposażony kącik dla dzieci. Kącik ten umieszczony jest w taki sposób, by faktycznie umożliwiać rodzicom spędzanie czasu z dziećmi (wspólną zabawę). Na ścianach w/w sali znajdują się rysunki namalowane przez jednego z osadzonych. Sala widzeń wyposażona jest w toalety dla osadzonych i odwiedzających. Sala do widzeń w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej znajduje się budynku gospodarczym, posiada niezależne wejście. Wyposażona jest ona w łóżko, stół, telefon, czajnik elektryczny oraz łazienkę z toaletą. Jest stan jest bardzo dobry.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy byli zadowoleni z warunków korzystania z widzeń, nie zgłaszali też zastrzeżeń co do kontaktów z obrońcą lub pełnomocnikiem, zwłaszcza w zakresie czasu trwania takich spotkań.

Podczas widzenia odwiedzający mają prawo zakupu w kantynie, znajdującej się obok sali widzeń, produktów spożywczych, które osadzony może spożyć w czasie widzenia. Jest też możliwość zakupu paczki żywnościowej dla osadzonego, który ma do niej prawo. Kantyna prowadzona jest przez podmiot zewnętrzny – firmę „Baltica”, istnieje w niej możliwość dokonania zakupów szeregu artykułów żywnościowych a także tytoniu i środków higienicznych. Możliwe jest też zamówienie innych produktów, nieznajdujących się w stałym asortymencie, takich jak na przykład odzież. Ceny produktów oferowanych w kantynie nie odbiegały znacząco od cen podobnych produktów w okolicznych sklepach.

W zakresie możliwości dokonywania zakupów, osadzeni nie zgłaszali zastrzeżeń, pojawiały się jedynie uwagi co do cen produktów – że są one dużo droższe niż w sklepach oraz do tego, że nie można w kantynie zakupić krzyżówek ani gazety (tylko prenumerata).

Samoinkasujące aparaty telefoniczne znajdują się w każdym oddziale, osadzeni mają możliwość korzystania z nich codziennie w czasie, gdy cele mieszkalne pozostają otwarte. Skazani przebywający w oddziałach otwartych (V i VII) mogą korzystać z aparatu telefonicznego do godziny 23.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy nie mieli uwag, zarówno w zakresie dostępu do aparatów telefonicznych, jak też w zakresie postępowania z ich korespondencją, zarówno urzędową jak i prywatną.

9. Oddziaływania kulturalno–oświatowe oraz sportowe.

W jednostce funkcjonuje biblioteka, wyposażona w profesjonalne regały, zawierająca 6296 woluminów. Liczba czytelników na dzień wizytacji wynosiła 343 osoby, w tym także funkcjonariuszy i pracowników Zakładu, dla których został opracowany odrębny regulamin korzystania z biblioteki. Zakup książek odbywa się raz w roku. Książki pozyskiwane są również w formie przekazania z bibliotek publicznych.

W jednostce prenumeruje się dla osadzonych „Dziennik Bałtycki” (11 szt. dziennie); prasa jest udostępniana osadzonym przez wychowawców. Osadzeni mają też możliwość indywidualnego prenumerowania prasy, jednakże rzadko korzystają z takiej możliwości – na dzień wizytacji 2 osadzonych miało zamówioną prenumeratę.

W jednostce funkcjonuje radiowęzeł, który oprócz retransmisji programu radiowego rozgłośni komercyjnych, nadaje także emisje audycji i słuchowisk, jak np. emisja Audycji Głos Ewangelii, czy emisja audiobooków Fundacji Cała Polska Czyta Dzieciom.

Osadzeni mają też możliwość udziału w konkursach i przeglądach sztuki więziennej a także w organizowanych przez Jednostkę konkursach wiedzy ogólnej, wewnątrzoddziałowych turniejach tenisa stołowego czy spektaklach teatralnych. Organizowane są także koncerty zespołów muzycznych reprezentujących rozmaite

gatunki muzyki. W 2012 roku zorganizowane zostały wewnątrzoddziałowe rozgrywki w piłce nożnej w ramach turnieju Mini Euro 2012. Ponadto osadzeni mają także możliwość udziału w zajęciach poza terenem Zakładu, takich jak zwiedzanie gdańskich muzeów, uczestnictwa w spektaklach teatralnych oraz pieszych wycieczkach śladami zabytków Gdańska. W roku 2012 zorganizowano także bieg na dystans 3 km w ramach ogólnopolskiej akcji „Polska Biega”. Na 2013 rok zaplanowano dla osadzonych pieszy rajd Plaża Stogi.

W świetlicy centralnej, która znajduje się w budynku gospodarczym, osadzeni mają do dyspozycji stoły do tenisa stołowego, piłkarzyki oraz ekran i projektor do odtwarzania filmów. W pozostałych świetlicach (oddziałowych), znajdują się stoły do tenisa stołowego (oprócz oddziału II i III) lub telewizor (oddział III). Osadzeni mają możliwość korzystania ze świetlic codziennie, według ustalonego na każdym oddziale grafiku. Na potrzeby mieszkalne przeznaczone zostały dwie świetlice oddziałowe (na oddziale I oraz VII). W ocenie przedstawicieli KMP praktyka taka nie jest prawidłowa i należy dążyć do jak najszybszego przywrócenia świetlicom ich pierwotnych funkcji.

Zakład posiada boisko do piłki nożnej wyłożone gumową nawierzchnią. W czasie wizytacji boisko było remontowane. Obok boiska znajduje się również sprzęt do ćwiczeń. Jednostka dysponuje także 3 pomieszczeniami do zajęć sportowych dla osadzonych, w których znajdują się sprzęty do ćwiczeń. Poza tymi pomieszczeniami w Jednostce nie ma innego miejsca, w którym osadzeni mogliby ćwiczyć - place spacerowe nie są wyposażone w urządzenia do rekreacji ruchowej, dopuszcza się na nich jedynie wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych, w sposób niezakłócający swobodnego odbywania spaceru innym osadzonym. Poza tym wybrani osadzeni mogą brać udział w zajęciach sportowych poza terenem Jednostki. Osadzeni z oddziałów, w których świetlice zostały przeznaczone na cele mieszkalne, uczestniczą w zajęciach w świetlicy centralnej.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie zgłaszali uwag odnośnie dostępności świetlic. Osadzeni w oddziale terapeutycznym wskazywali, że „nie ma tam po co chodzić” ponieważ telewizję można pooglądać w celi, a „nic ciekawego tam się nie dzieje i nic tam nie ma”. Pojedyncze uwagi dotyczyły także możliwości korzystania ze świetlicy centralnej – osadzeni twierdzili, że są na nią doprowadzani

bardzo rzadko, narzekali też na to, że nie zawsze jest możliwe korzystanie z boiska do piłki nożnej.

W Jednostce realizowanych jest wiele programów edukacyjnych i readaptacyjnych skierowanych do skazanych – w roku 2012 przeprowadzono m.in. programy: „Wolontariat – działanie na rzecz osób terminalnie chorych, starszych, niepełnosprawnych fizycznie”, program readaptacji społecznej skazanych w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy (zastępowanie agresji ART), program „Bezdomność” sprzyjający readaptacji społecznej skazanych zagrożonych bezdomnością po opuszczeniu zakładu karnego, program twórczej resocjalizacji metodą teatralną oraz kształtujący postawę proekologiczną.

Ponadto realizowane są programy skierowane do sprawców nadużyć w rodzinie prowadzone w oparciu o metodę Duluth, korekcyjne dla skazanych z art. 207 kk, ukierunkowane na kształtowanie umiejętności pozwalających na zaprzestanie stosowania przemocy fizycznej i psychicznej, a także program „Można inaczej”, skierowany do skazanych uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od środków psychoaktywnych.

W oddziale terapeutycznym, oprócz oddziaływań korekcyjnych realizowane są również działania kierowane do rodzin lub osób bliskich skazanych, oraz programy readaptacji społecznej. Spotkania z terapeutą odbywają się w dwóch salach terapeutycznych, w których znajdują się krzesła, telewizor oraz tablica.

W Jednostce znajduje się sześć pól spacerowych. Pola niezadaszone, są wyposażone w ławeczki oraz wieszaki do suszenia prania. Spacerów na oddziałach półotwartych odbywają się 3 razy dziennie po 1 godzinie. Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy w zakresie spacerów nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń.

W ocenie przedstawicieli KMP oferta oddziaływań kulturalno–oświatowych jest bogata, niemniej jednak celem zapewnienia pełnej możliwości korzystania z zajęć zasadne jest przywrócenie świetlicom oddziału I i VII ich pierwotnego przeznaczenia.

10. Zatrudnienie

W Zakładzie możliwe jest zatrudnienie skazanych zarówno odpłatne jak i nieodpłatne. Pracę wykonuje 250 osadzonych, w tym 103 pracuje na zewnątrz

Jednostki. W czerwcu br. stawka godzinowa dla osadzonych zatrudnionych odpłatnie wynosiła 10 zł.

Skazani są zatrudniani odpłatnie na zasadzie skierowania do pracy, przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz Zakładu oraz u zewnętrznych kontrahentów wykonując pracę poza terenem Jednostki. Nieodpłatne zatrudnienie osadzeni wykonują: na rzecz Zakładu przy pracach pomocniczych i porządkowych; przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostek samorządu terytorialnego, kościołów, związków wyznaniowych wykonując pracę poza terenem Zakładu, przy pracach publicznych na rzecz organów administracji publicznej wykonując pracę poza terenem Zakładu oraz przy pracach wykonywanych na cele charytatywne wykonując pracę poza terenem Jednostki.

Kierownictwo Zakładu wskazało wizytującym, iż największe szanse na upowszechnienie zatrudnienia daje możliwość prac nieodpłatnych, w związku z czym podjęte zostały działania zwiększające wielkość tego zatrudnienia m.in. przy pracach charytatywnych. Podkreślano też bardzo dobrą współpracę z samorządem lokalnym w zakresie prac porządkowych wykonywanych na rzecz miasta. W ocenie kierownictwa Jednostki, ze względu na kryzys gospodarczy oraz coroczny wzrost płacy minimalnej, sytuacja w zakresie możliwości odpłatnego zatrudnienia skazanych może się pogorszyć, ponieważ spadnie zapotrzebowanie na pracowników u kontrahentów zewnętrznych.

11. Nauczanie

W Zakładzie nie funkcjonuje szkoła przyzakładowa, osadzeni mają możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji na kursach zawodowych. W 2012 r. w Jednostce przeprowadzono następujące szkolenia: brukarz (36 uczestników), malarz elewacji zewnętrznej (13 uczestników), sprzedawca z obsługą kasy fiskalnej i komputera (6 uczestników) oraz Szkolenie podstaw medycyny paliatywnej i hospicyjnej „Hospicjum Gdańsk” (6 uczestników).

W Jednostce organizowane są dla osadzonych kursy komputerowe, przez podmiot zewnętrzny, który zapewnia także sprzęt niezbędny do ich przeprowadzenia.

Z rozmów z osadzonymi, którzy korzystali z kursów wynika, że byli oni z nich zadowoleni, zarówno z zakresu zajęć jak i formy ich przeprowadzania.

12. Prawo do ochrony zdrowia.

W Jednostce znajduje się ambulatorium, składające się z 26 pomieszczeń, m.in. gabinetów lekarskich., gabinetu zabiegowego, gabinetu stomatologicznego, zespołu sanitarnego, magazynu leków, pokoju pielęgniarek, poczekalni i wc. W Jednostce znajdują się 2 izby chorych: 2-osobowa i 3-osobowa. W celach tych zapewniona jest ciepła i zimna woda, w kącie sanitarnym znajduje się także natrysk. W dniu wizytacji w izbach przebywało trzech chorych osadzonych.

W ambulatorium zatrudnionych jest łącznie 6 lekarzy (2 stomatologów, psychiatra, chirurg i 2 lekarzy ogólnych), z czego dwóch na kontrakcie a pozostali na podstawie umowy o pracę (łącznie 2,35 etatu) oraz 3 pielęgniarki – 1 funkcjonariuszka SW i 2 pracownice cywilne.

Z informacji uzyskanych od pracowników Jednostki wynika, że obsada kadrowa służby medycznej jest wystarczająca i nie występują żadne problemy związane z jej funkcjonowaniem.

Lekarz przyjmuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30-15.30, natomiast stomatolodzy przyjmują 3 razy w tygodniu, w poniedziałki od 10.00-19.00, we wtorki od 8.00-16.00 oraz w czwartki od 8.00-16.00. Lekarze specjaliści (chirurg i psychiatra) odbywają konsultacje medyczne odpowiednio w poniedziałek od godziny 9.00 do 13.00 oraz w środę od godziny 13 do 16.00. Zgłoszenia do lekarza przyjmuje oddziałowy, z co najmniej jednodniowym wyprzedzeniem, w nagłych wypadkach – niezwłocznie. W razie potrzeby hospitalizacji osadzeni są transportowani do szpitala w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy wskazali, iż okres oczekiwania na wizytę u specjalisty nie przekraczał 1-2 tygodni. Z informacji uzyskanych od kierownictwa Jednostki wynika, iż badania lekarskie przeprowadzane są bez obecności funkcjonariusza SW.

Po godzinach pracy ambulatorium leki wydaje oddziałowy, który zabiera je z ambulatorium, przygotowane i opisane, osobno dla każdego osadzonego. W godzinach pracy ambulatorium leki wydawane są przez pielęgniarkę.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy pozytywnie oceniali opiekę medyczną w Zakładzie. Wizytujący odebrali także jednostkowe sygnały, że badania lekarskie odbywają się w asyście funkcjonariusza SW, co nie powinno mieć miejsca poza sytuacją, kiedy zażąda tego lekarz. Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że badanie osoby osadzonej w obecności osoby nie wykonującej zawodu medycznego, stanowi ingerencję w jej prawo do intymności, w związku z czym badanie w obecności funkcjonariusza powinno być wyjątkiem a nie regułą, i następować powinno jedynie na życzenie pracownika medycznego, który przeprowadza badanie.

13. Prawo do praktyk religijnych

W Jednostce znajduje się kaplica, w której odbywają się katolickie msze święte w niedziele i święta, jak również spotkania różańcowe. Uczestniczy w nich jednorazowo średnio 80 osadzonych. Kapelan katolicki udziela osadzonym także indywidualnych posług religijnych, spowiada ich (wg zgłoszeń) oraz przygotowuje do sakramentu bierzmowania. Kapelan organizuje także katechezę ogólną, w której uczestniczy średnio 30 osadzonych oraz opłatek wigilijny i rekolekcje, na które przychodzi średnio 100 osadzonych.

Skazani innych wyznań mają możliwość korzystania z posług religijnych, gdy zgłoszą taką potrzebę. Zakład Karny Gdańsk-Przeróbka zawarł porozumienia z: Kościołem Prawosławnym (organizuje spotkania biblijne w razie zapotrzebowania), Strażnicą – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe Związek Wyznania Świadków Jehowy (organizuje Studia Biblijne, w których uczestniczy średnio 12 skazanych) oraz Kościołem Zielonoświątkowym Zbór Pojednanie.

Osadzeni mają także możliwość posiadania w celach przedmiotów kultu religijnego. Żadna z osób z którymi przeprowadzono rozmowy nie zgłaszała zastrzeżeń w zakresie korzystania z prawa do praktyk religijnych.

14. Dobre praktyki

- szkolenie z samoobrony i technik interwencyjnych dostępne dla wszystkich pracowników Zakładu;

15. Zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Na podstawie art. 19 *Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca:

Dyrektorowi Zakładu Karnego Gdańsk-Przeróbka:

- wyposażenie łóżek piętrowych w oddziałach mieszkalnych I – V w drabinki i barierki zapobiegające upadkowi;
- odświeżenie kąpoków sanitarnych w oddziałach mieszkalnych I-V;
- wyposażenie wszystkich cel mieszkalnych w szuflady do przechowywania rzeczy osobistych osadzonych;
- przywrócenie świetlicom jej pierwotnego przeznaczenia;
- zamontowanie częściowego zadaszenia pól spacerowych dla osadzonych;
- bezwzględne zapewnienie badania osoby osadzonej bez obecności osoby nie wykonującej zawodu medycznego, o ile nie będzie tego żądał lekarz;
- podjęcie działań celem rozpowszechnienia wiedzy na temat zezwoleń na widzenie bez dozoru poza obrębem zakładu karnego na okres nie przekraczający jednorazowo 30 godzin, zgodnie z uwagami w rozdziale 7 raportu;
- zapewnienie większej ilości suszarek do prania w oddziałach półotwartych;
- wywieszenie w oddziale III adresów do instytucji do których mogą zwracać się osoby pozbawione wolności w przypadkach naruszenia przysługujących im praw;
- wywieszenie w oddziałach mieszkalnych cennika kantyny.